

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 178/2019-67

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. mája 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) prerokoval ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s. r. o., Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Juraj Bizoň, LL.M., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 155/2018-335 z 28. septembra 2018 a uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 18 C 497/2015-344 z 12. júla 2019 v spojení s uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 18 C 497/2015-387 z 21. októbra 2019 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 155/2018-335 z 28. septembra 2018 a uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 18 C 497/2015-344

z 12. júla 2019 v spojení s uznesením Okresného súdu Nitra č. k. 18 C 497/2015-387 z 21. októbra 2019 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 155/2018-335 z 28. septembra 2018, uznesenie Okresného súdu Nitra č. k. 18 C 497/2015-344 z 12. júla 2019 a uznesenie Okresného súdu Nitra č. k. 18 C 497/2015-387 z 21. októbra 2019 r u š í a v e c v r a c i a Krajskému súdu v Nitre na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Nitre j e p o v i n n ý uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 1 056,17 € (slovom tisícpäťdesiatšesť eur a sedemnást' centov) na účet advokátskej kancelárie BIZOŇ & PARTNERS, s. r. o., Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal uznesením sp. zn. IV. ÚS 178/2019 zo 17. decembra 2019 na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 155/2018-335 z 28. septembra 2018, ktorým bol žalovanej spoločnosti [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „zúčastnená osoba“ alebo „žalovaná“), priznaný proti sťažovateľke nárok na náhradu trov prvostupňového aj odvolacieho konania v plnom rozsahu. Uznesením sp. zn. IV. ÚS 21/2020 z 22. januára 2020 prijal ústavný súd na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky smerujúcu proti uzneseniu Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) č. k. 18 C 497/2015-344 z 12. júla 2019 a uzneseniu okresného súdu č. k. 18 C 497/2015-387 z 21. októbra 2019, ktorými bola sťažovateľke uložená povinnosť uhradiť zúčastnenej osobe trovy konania vo výške 1 306,40 €. Ústavný súd týmto rozhodnutím tiež spojil obe konania na spoločné konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutých rozhodnutí vyplynulo, že sťažovateľka sa žalobou podanou okresnému súdu domáhala určenia, že je podielovou spoluvlastníčkou v žalobe špecifikovanej nehnuteľnosti (pozemku) v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] v okrese [REDAKOVANÉ]. Sťažovateľka uvádza, že žalobu podala po tom, čo zúčastnená osoba ľstivým konaním a v hrubom rozpore s dobrými mravmi zneužila jej neskúsenosť a dôverčivosť na účely získania neoprávneného majetkového prospechu. Dňa 19. júna 2015 sťažovateľku telefonicky kontaktoval zástupca žalovanej s ponukou na kúpu jej pozemku. Sťažovateľka najprv ponuku odmietla, neskôr však po opakovanom naliehaní a sofistickovanom nátlaku s predajom súhlasila, a to za kúpnu cenu vo výške 790 €, teda vo výške 0,45 €/m². Zástupca žalovanej mal sťažovateľku presviedčať, že jej pozemok nemá žiadnu hodnotu, ide o obyčajnú ornú pôdu a nikto jej za ňu neponúkne viac. Vzhľadom na to, že je ženou vo vyššom veku a vidina prilepšenia bola pre ňu lákavá, takémuto nátlaku zo strany zúčastnenej osoby sťažovateľka napokon podľahla a 26. júna 2015 podpísala u notárky JUDr. Mesárošovej, kde ju zástupca žalovanej odviezol svojím motorovým vozidlom, vopred vypracovanú kúpnu zmluvu. Rozhodnutím Okresného úradu Nitra (ďalej len „okresný úrad“) č. V 5235/15 z 24. júla 2015 bol povolený vklad vlastníckeho práva zúčastnenej osoby k pozemku. Po povolení vkladu do katastra nehnuteľností sa sťažovateľka dozvedela, že spoločnosť [REDAKOVANÉ], začala vykupovať viaceré pozemky vrátane toho sťažovateľkinho na účely výstavby strategického parku Jaguar Land Rover. Spoločnosť si tak uplatňovala zákonné predkupné právo k pozemkom, ktoré štátu vzniklo 8. júla 2015 na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 401/2015 o schválení návrhu na vydanie osvedčenia o významnej investícii na realizáciu stavby s názvom Vybudovanie strategického parku. Za predaj pozemku ponúkala spoločnosť [REDAKOVANÉ], kúpnu cenu vo výške 15 €/m², teda celkovo sumu 26 310 €. O tom, že jej pozemok spadal pod strategický park Jaguar Land Rover, sťažovateľka v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy so žalovanou nemala žiadnu vedomosť a zástupca žalovanej ju pred uzatvorením kúpnej zmluvy vyslovene uistoval a presviedčal, že sa na jej pozemku nebude nič stavať a pozemok bude zúčastnená osoba využívať výhradne na poľnohospodárske účely. Sťažovateľka sa preto na okresnom súde domáhala určenia vlastníctva nehnuteľnosti z dôvodu absolútnej neplatnosti kúpnej zmluvy.

3. Dňa 12. októbra 2015 podala prokurátorka Okresnej prokuratúry Nitra (ďalej len „prokurátorka“) protest proti rozhodnutiu č. V 5235/15 z 24. júla 2015 o povolení vkladu vlastníckeho práva zúčastnenej osoby k pozemku z dôvodu, že kúpnu zmluvou došlo k porušeniu zákonného predkupného práva štátu k pozemku. Na základe uvedeného protestu vydal katastrálny odbor okresného úradu rozhodnutie č. UP 15/2015-8 z 2. novembra 2015, ktorým vyhovel protestu prokurátorky a zrušil svoje rozhodnutie o povolení vkladu. Rozhodnutím č. UPo 27/2016-4/To z 27. januára 2016 potvrdil nadriadený správny orgán rozhodnutie okresného úradu z dôvodu, že kúpnu zmluvu vyhodnotil ako absolútne neplatný právny úkon.

4. S ohľadom na to, že sťažovateľka sa tým domohla žalobou uplatneného nároku, vzala 7. septembra 2016 žalobu v celom rozsahu späť.

5. Okresný súd konanie najprv uznesením č. k. 18 C 497/2015-211 z 13. septembra 2016 zastavil a sťažovateľke priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu. Proti výroku o trovách konania podala zúčastnená osoba odvolanie a po zrušení napadnutého výroku krajským súdom rozhodol o trovách konania okresný súd uznesením č. k. 18 C 497/2015-275 z 20. júna 2017, ktorým sťažovateľke opätovne priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Aj proti tomuto rozhodnutiu podala zúčastnená osoba odvolanie, na základe ktorého krajský súd uznesením č. k. 5 Co 317/2017-304 z 29. júla 2017 zmenil rozhodnutie okresného súdu tak, že žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania. Uvedené uznesenie zrušil ústavný súd nálezom sp. zn. III. ÚS 98/2018 z 2. mája 2018 a vrátil vec krajskému súdu na nové rozhodnutie. Krajský súd uznesením z 28. septembra 2018 rozhodol o náhrade trov konania tak, že priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu žalovanej. Toto rozhodnutie je predmetom ústavnej sťažnosti.

6. Krajský súd v odôvodnení uviedol, že viac nezastáva svoj pôvodne zaujatý názor, že náhrada trov konania by mala byť v danom prípade rozhodovaná za použitia § 257 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj

„CSP“), ale že by mala byť posudzovaná vzhľadom na preukazovanie inštitútu procesného zavinenia na zastavení konania v zmysle § 256 ods. 1 CSP. Od pôvodného názoru sa podľa vlastných slov v novom rozhodnutí rozhodol odchyliť „[v]zhľadom na dodržanie jednotnosti a kontinuálnosti rozhodnutí odvolacieho senátu 5Co, ako aj vo vzťahu k rozhodnutiam iných odvolacích senátov Krajského súdu v Nitre viažucich sa k tejto problematike (náhrada trov zastaveného konania)“. Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že predošlé rozhodnutie bolo ústavným súdom zrušené pre nepresvedčivé odôvodnenie aplikácie § 257 CSP (bod 30 nálezu sp. zn. III. ÚS 98/2018).

7. Krajský súd dospel k záveru, že zastavenie konania procesne zaviniła sťažovateľka, a preto v zmysle § 256 ods. 1 CSP nesie trovy konania ona. Z jeho rozhodnutia vyplývajú tieto nosné dôvody: *„Dôležitým faktorom v súvislosti s rozhodovaním o nároku na náhradu trov zastaveného konania, je však zistenie procesného zavinenia na potrebe vziať žalobu späť s následným zastavením konania, ktoré odvolací súd na strane žalovaného vôbec nezistil. Žalovaný takisto nenesie žiadnu vinu na tom, že došlo k porušeniu žalobkyňou tvrdeného predkupného práva štátu. Skutočnosť, že žalobkyňa o tomto predkupnom práve štátu nevedela, na uvedenom konštatovaní odvolacieho súdu nič nemení. V danom prípade nie je možné prijať ani ten záver, že predmetné späťvzatie žaloby bolo akýmsi dôsledkom zmeneného sa správania žalovaného v priebehu konania, pretože postoj žalovaného k podanej žalobe vo veci samej bol počas celého konania konštantný a nemenný. Pri samotnom posudzovaní procesného zavinenia v súvislosti so zastavením konania vo veci samej, nie je možné prihliadať ani na potencionálnu úspešnosť žalobkyne v ňom iniciovanom konaní z hľadiska hmotného práva. V prvom rade je potrebné pri posudzovaní procesného zavinenia na strane žalobkyne brať zreteľ na to, že žalobkyňa svoju žalobu zobrala späť, pričom žalovaný ani len čiastočne nesplnil to, čo bolo v žalobnom petite uplatnené. Vychádzajúc z uvedeného je potrebné prijať záver, že v prejednávanej veci existuje procesné zavinenie na zastavení konania na strane žalobkyne. Procesné zavinenie podľa § 256 CSP sa posudzuje iba po procesnej stránke a samotné zavinenie je potrebné vykladať vo vzťahu príčinnej súvislosti, v ktorom je správanie sa strany sporu príčinou a vznik trov konania protistrany je následkom. Za takéto procesné zavinenie je potrebné*

považovať aj dodatočné odpadnutie predmetu sporu, čo je aj daný prípad, pričom uvedení skutočnosť nie je možné pripočítať na ťarchu žalovaného, ktorý sa v spore iba bránil.“

8. Za neakceptovateľný považuje sťažovateľka názor, podľa ktorého pri posudzovaní procesného zavinenia v súvislosti so zastavením konania vo veci samej nie je možné prihliadať na jej potenciálnu úspešnosť v konaní z hľadiska hmotného práva, ako aj názor, že zúčastnená osoba nenesie žiadnu vinu na tom, že došlo k porušeniu sťažovateľkou tvrdeného predkupného práva štátu. Sťažovateľka uvádza, že zákonné predkupné právo štátu je skutočnosť, ktorá nastala *ex lege* 8. júla 2015 v súlade s § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zo skutkového stavu pritom vyplýva, že nebyť ziskuchtivej iniciatívy zúčastnenej osoby, nikdy by k porušeniu predkupného práva štátu nedošlo, keďže o prevod vlastníckeho práva k pozemku po predkoch sťažovateľka nikdy predtým nemala záujem.

9. Napadnuté rozhodnutie považuje za neprimeraný druh procesného trestu za to, že sa spolu s ďalšími 79 staršími ľuďmi *„nechala oklamať orientovanou, ziskuchtivou skupinou úžerníkov a podvodníkov“* informovaných o budúcom zámere štátu kúpiť, resp. vyvlastniť predmetné pozemky na účely významnej strategickej investície. Rozhodnutie priznávajúce sťažovateľke za daných okolností procesné zavinenie za zastavenie konania je podľa jej názoru v rozpore s princípom elementárnej spravodlivosti a tiež so zásadou *ex iniuria ius non oritur*.

10. Pri posudzovaní procesného zavinenia musí byť podľa sťažovateľky braný do úvahy vzťah medzi tým, čo žalujúca strana v konaní požadovala, a skutočnosťou, pre ktorú žalujúca strana neskôr vzala žalobu späť. V posudzovanom prípade je zrejmé, že počas prebiehajúceho konania dosiahla to, čoho sa podanou žalobou domáhala, teda *„evidenčného obnovenia vlastníckeho práva v liste vlastníctva z titulu neplatnej kúpnej zmluvy“*, keďže zúčastnená osoba prehrala svoj spor v katastrálnom konaní. Procesná vina spočíva v prehre zúčastnenej osoby o predbežnej otázke, v dôsledku ktorej sa vedený civilný spor stal bezúčelným.

11. Právne závery krajského súdu považuje sťažovateľka za protiústavné a na podporu svojich tvrdení poukazuje aj na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 263/2016 zo 17. augusta 2016. Tam ústavný súd vyslovil záver, že „[ú]častník konania, ktorý svojím protiprávnym konaním zapríčinil, že druhá stratia musí brániť svoje práva v súdnom konaní zásadne ponesie sankciu v podobe povinnosti nahradiť trovy konania, ktoré vzniknú pri tejto procesnej činnosti. Bolo by v rozpore s ochrannou funkciou civilného procesného práva, pokiaľ by civilný proces neumožňoval odstrániť zmenšenie majetkovej sféry účastníka spôsobené len tým, že bol nútený dôvodne hájiť svoje práva.“.

12. Sťažovateľka z dôvodov procesnej opatrnosti napadla tiež nadväzujúce uznesenia okresného súdu, ktorými boli na podklade uznesenia krajského súdu vyčíslené trovy konania a uložená povinnosť ich uhradiť. Okrem samotného nároku na priznanie náhrady trov zúčastnenej osobe sťažovateľka spochybňuje účelnosť úkonov, za ktoré bola žalovanej priznaná náhrada trov konania.

13. Ústavný súd po prijatí ústavných sťažností na ďalšie konanie požiadal účastníkov konania, ako aj zúčastnenú osobu o vyjadrenie.

14. Krajský súd vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 20. januára 2020 poukázal na skutkovo obdobné veci posudzované ústavným súdom (konkrétne sp. zn. I. ÚS 168/2018 z 10. októbra 2018; sp. zn. II. ÚS 569/2017 z 20. marca 2018; sp. zn. III. ÚS 98/2018 z 2. mája 2018; sp. zn. III. ÚS 298/2018 z 28. novembra 2018; sp. zn. II. ÚS 261/2018 z 10. januára 2019; sp. zn. II. ÚS 338/2018 zo 6. decembra 2019; sp. zn. I. ÚS 222/2019 z 20. augusta 2019; sp. zn. I. ÚS 225/2019 z 20. augusta 2019; sp. zn. IV. ÚS 614/2018 z 20. augusta 2019) a ponechal na posúdenie ústavného súdu, či v konaní došlo k porušeniu označených práv. Zároveň vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

15. Okresný súd vo vyjadrení doručenom 24. februára 2020 uviedol, že o výške trov rozhodovala vyššia súdna úradníčka na podklade uznesenia krajského súdu, pričom šlo len o vyčíslenie trov. Z uznesenia je zrejmé, za ktoré úkony právnej pomoci súd zúčastnenej

osobe trovy priznal. O sťažnosti proti uzneseniu vyššej súdnej úradníčky rozhodovala zákonná sudkyňa, ktorá postupovala v súlade so zákonom a svoje rozhodnutie odôvodnila riadne a zrozumiteľne, preto ho nemožno považovať za svojvoľné. Okresný súd rovnako vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

16. Zúčastnená osoba v podaní doručenom ústavnému súdu 15. januára 2020 poukazuje na to, že sťažovateľka vzala žalobu späť bez toho, aby zúčastnená osoba plnila to, čoho sa sťažovateľka žalobou domáhala. Teda úkon späťvzatia nebol vyvolaný správaním zúčastnenej osoby. V reakcii na to krajský súd správne a v súlade s ustálenou judikatúrou a doktrínou v oblasti civilného procesného práva uviedol, že zúčastnená osoba síce nesie procesné zavinenie na podaní žaloby, to však nemá vplyv na posúdenie procesného zavinenia za jej späťvzatie. Dôležitým faktorom pri posudzovaní nároku na náhradu trov zastaveného konania je zistenie procesného zavinenia na potrebe vziať žalobu späť. Zúčastnená osoba nenesie žiadnu vinu na tom, že došlo k porušeniu predkupného práva štátu.

17. Dovedením úvahy sťažovateľky do absurdných záverov (metóda logického výkladu *ad absurdum*) by v dôsledku porušenia povinnosti sťažovateľky (ponúknuť nehnuteľnosť na predaj štátu) mala znášať následky v podobe nepriznania trov zúčastnená osoba, hoci len bránila svoje práva. Takýto záver je zjavne nesprávny, preto je potrebné ho odmietnuť. Vkladové konanie bolo totiž zastavené len v dôsledku predkupného práva štátu, a nie z dôvodov uvádzaných v žalobe. Namieste nie je ani námietka sťažovateľky zásadou „*ex iniuria ius non oritur*“, pretože tá sa uplatňuje v hmotnom práve a k dokazovaniu vo veci samej nedošlo. Nie je teda zrejmé, aký by bol výsledok sporu. Rozhodnutie krajského súdu považuje zúčastnená osoba za správne. Poukazuje tiež na to, že sťažovateľka previedla 4. marca 2016 pozemok na spoločnosť [REDAKOVANÉ] (ktorá uplatnila predkupné právo štátu, pozn.), v dôsledku čoho stratila aktívnu vecnú legitímáciu. Nemohla teda dôvodne tvrdiť, že jej právne postavenie bolo v čase späťvzatia neisté a nie je jasné, prečo nevzala žalobu späť skôr. Tento „*závažný argument nebol ústavným súdom v posledných rozhodnutiach... posudzovaný*“.

18. Sťažovateľka sa k zaslaným vyjadreniam vyjadrila podaním doručeným ústavnému súdu 12. marca 2020. Zotrvála na svojich argumentoch, podľa ktorých by jej podľa súdnej praxe pred prijatím Civilného sporového poriadku nepochybne prislúchalo právo na náhradu trov konania. Zmyslom dotknutého § 256 ods. 1 CSP nebola snaha zmeniť doterajšiu zabehnutú vyše 50-ročnú súdnu prax o náhrade trov konania pri dôvodne podanej žalobe. Procesnou vinou na späťvzátí je prehra zúčastnenej osoby v správnom konaní, čo spôsobilo, že v dôsledku tohto jej nezákonného správania – nezákonných námietok musela sťažovateľka žalobu vziať späť. Sťažovateľka opäť zdôrazňuje, že žalobu podala dôvodne, čo v iných konaniach v obdobných sporoch skonštatoval aj ústavný súd, napr. v náleze sp. zn. II. ÚS 210/2019 z 30. októbra 2019 ústavný súd za obdobných okolností konštatoval, že *„[k] späťvzatiu žaloby viedli sťažovateľa objektívne dôvody - protest prokurátora, na ktorý sťažovateľ ani žalovaný nemali dosah, ale v dôsledku ktorého bola zabezpečená ochrana vlastníckeho práva, čím odpadol predmet žaloby. Ústavný súd zdôrazňuje fakt, že pred podaním protestu prokurátora, sťažovateľ nemal inú možnosť, ako sa domáhať ochrany svojich práv, iba prostredníctvom podania žaloby. Existenciu takého objektívneho dôvodu (protest prokurátora) nie je možné pripísať na ťarchu sťažovateľa - žalobcu a na tomto základe urobiť záver o tom, že správanie žalovaného nepodmienilo späťvzatie žaloby, o čom svedčí aj výsledok v konaní o proteste prokurátora (neplatnosť kúpnej zmluvy), o ktorom mal krajský súd vedomosť.“*. Rovnaký názor zastal ústavný súd aj v náleze sp. zn. I. ÚS 225/2019 z 20. augusta 2019.

19. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Posúdenie vecí ústavným súdom

20. Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

21. Podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

22. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná súdom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

23. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k týmto označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

24. Článok 46 ods. 1 ústavy je vyjadrením základného práva domáhať sa súdnej ochrany. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je nepochybne aj rozhodovanie o náhrade trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08, I. ÚS 198/07, Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997). V zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy sa možno domáhať práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú, pritom však v súlade s čl. 152 ods. 4 ústavy musí byť výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v súlade s ústavou a súčasne v zmysle čl. 154c ods. 1 ústavy majú príslušné medzinárodné zmluvy vrátane dohovoru prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv

a slobôd (I. ÚS 22/03). Reálny obsah úpravy náhrady trov konania je daný v Civilnom sporovom poriadku.

25. Všeobecný súd musí vykladať a používať ustanovenia na vec sa vzťahujúcich zákonných predpisov v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno toto ani iné základné právo obmedziť spôsobom zasahujúcim do ich podstaty a zmyslu. Z tohto hľadiska musí všeobecný súd pri výklade a aplikácii príslušných právnych predpisov prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania (obdobne napr. III. ÚS 271/05, III. ÚS 78/07). Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej).

26. Podľa § 256 ods. 1 CSP ak strana procesne zavinila zastavenie konania, súd prizná náhradu trov konania protistrane.

27. Krajský súd založil odôvodnenie napadnutého rozhodnutia na konštatovaní, podľa ktorého *„[p]rocesné zavinenie podľa § 256 CSP sa posudzuje iba po procesnej stránke a samotné zavinenie je potrebné vykladať vo vzťahu príčinnej súvislosti, v ktorom je správanie sa strany sporu príčinou a vznik trov konania protistrany je následkom. Za takéto procesné zavinenie je potrebné považovať aj dodatočné odpadnutie predmetu sporu, čo je aj daný prípad, pričom uvedenú skutočnosť nie je možné pripočítať na ťarchu žalovaného, ktorý sa v spore iba bránil.“*

28. Sťažovateľka je presvedčená, že krajský súd ju potrestal zaviazaním na náhradu trov konania za to, že do konania o povolení vkladu vlastníckeho práva na základe nezákonnej kúpnej zmluvy (zmluva bola napokon vyhodnotená ako neplatný právny úkon) vstúpila z úradnej moci a na ochranu jej práv prokurátorka (v dôsledku čoho sa napokon domohla ňou želaného právneho stavu a jej naliehavý právny záujem na určovacej žalobe odpadol). Súd jej tak v rozpore s elementárnou spravodlivosťou pripočítal za vinu to, že orgán ochrany práva si splnil svoju ústavnú povinnosť a odstránil porušenie zákonnosti,

ku ktorému uzatvorením absolútne neplatnej kúpnej zmluvy došlo. Ústavný súd sa s týmto hodnotením stotožňuje.

29. Ústavný súd obdobne ako v náleze sp. zn. II. ÚS 577/2018 z 15. apríla 2020 konštatuje, že úvaha krajského súdu, na základe ktorej priznal zúčastnenej osobe nárok na náhradu trov konania, vychádza výlučne z gramatického výkladu § 256 ods. 1 CSP, nezohľadňujúc zmysel základného práva na súdnu ochranu.

30. Ústavný súd vo svojich doterajších rozhodnutiach zreteľne definoval podmienky, pri existencii ktorých má chybná aplikácia podústavného práva všeobecným súdom za následok porušenie základných práv či slobôd jednotlivca. Je to tak vtedy, ak neprípustne postihuje niektoré zo základných práv a slobôd, prípadne opomína možný iný ústavne konformný výklad alebo je výrazom zjavného a neodôvodneného vybočenia zo štandardov výkladu, ktorý je v praxi rešpektovaný, prípadne je v extrémnom rozpore s požiadavkami vecne prilievavého a rozumného usporiadania posudzovaného právneho vzťahu či v rozpore so všeobecne uznávanými zásadami spravodlivosti (I. ÚS 263/2016).

31. Ústavný súd už viackrát zdôraznil, že k výkladu právnych predpisov a ich inštitútov nemožno pristupovať len z hľadiska textu zákona, a to ani v prípade, keď sa text môže javiť ako jednoznačný a určitý, ale predovšetkým podľa zmyslu a účelu zákona. Jazykový výklad môže totiž v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu predstavovať len prvotné priblíženie sa k obsahu právnej normy, ktorej nositeľom je interpretovaný právny predpis; na overenie správnosti či nesprávnosti výkladu, resp. na jeho doplnenie či spresnenie potom slúžia ostatné interpretačné prístupy postavené na roveň gramatickému výkladu, najmä teleologický a systematický výklad vrátane ústavne konformného výkladu, ktoré sú spôsobilé v kontexte racionálnej argumentácie predstavovať významný korektív pri zistení obsahu a zmyslu aplikovanej právnej normy (IV. ÚS 92/2012, I. ÚS 351/2010, m. m. I. ÚS 306/2010).

32. Krajský súd v podstate stotožňuje pojem procesného zavinenia za zastavenie konania so späťvzatím žaloby, čo je už na prvý pohľad formálno-logicky chybné tvrdenie.

V takom prípade by len samotný úkon – späťvzatie žaloby – určoval procesné zavinenie sporových strán, ktoré by v konečnom dôsledku nebolo treba ani len skúmať. Krajský súd v nadväznosti na to označil za „*prvok zavinenia*“ odpadnutie predmetu sporu („*[z]a takéto procesné zavinenie je potrebné považovať aj dodatočné odpadnutie predmetu sporu, čo je aj daný prípad*“), čo podľa jeho názoru „*nie je možné pričítať na ťarchu žalovaného, ktorý sa v spore iba bránil.*“. Strane, ktorá spor iniciovala, ho však pričítal, nevyvažujúc vo veci okolnosť zásadného významu, a to, že spor bol iniciovaný stranou, ktorá v čase jeho začatia mala naliehavý právny záujem na určovacej žalobe (čo je evidentné aj podľa výsledku konania o proteste prokurátorky). *A contrario* ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti už vyslovil, že účastník konania, ktorý svojím protiprávnym konaním zapríčinil, že druhá strana musí brániť svoje práva v súdnom konaní, zásadne poniesie sankciu v podobe povinnosti nahradiť trovy konania, ktoré vzniknú pri tejto procesnej činnosti. Bolo by v rozpore s ochrannou funkciou civilného procesného práva, pokiaľ by civilný proces neumožňoval odstrániť zmenšenie majetkovej sféry účastníka spôsobené len tým, že bol nútený dôvodne brániť svoje práva (nález sp. zn. I. ÚS 263/2016 zo 17. augusta 2016). Tvrdenie krajského súdu, podľa ktorého „*žalovaný (zúčastnená osoba, pozn.) síce nesie procesné zavinenie na podaní žaloby žalobkyne voči nemu, ktoré však nemá vplyv na rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania v zmysle § 256 ods. 1 CSP*“, a následné zaviazanie sťažovateľky na náhradu trov konania je v príkrom rozpore s citovaným názorom ústavného súdu, ako aj s princípmi spravodlivosti a zásadou, podľa ktorej z bezprávia nemôže vzniknúť právo (*ex iniuria ius non oritur*). Niet dôvodu, prečo by sa táto všeobecne uznávaná právna zásada neuplatnila aj pri posudzovaní zodpovednosti za trovy konania. Ústavný súd napokon dodáva, že tvrdenie zúčastnenej osoby, že sťažovateľka pochybila pri späťvzatí žaloby, pretože ju vzala späť až niekoľko mesiacov po tom, čo pozemok previedla na spoločnosť [REDACTED], uplatňujúcu predkupné právo štátu, nemá pre vec žiadnu relevanciu. Predmetné tvrdenie nevypovedá nič o vecnej legitímácii na podanie určovacej žaloby v čase, keď sťažovateľkin naliehavý právny záujem na podaní určovacej žaloby bol daný, a o esenciálnom hodnotení toho, že vec žalovala právom (obdobne ako konštatoval ústavný súd v sťažovateľkou citovaných nálezoch – sp. zn. I. ÚS 225/2019, body 30 – 31 a sp. zn. II. ÚS 210/2019, bod 30, ale aj v najnovšom náleze sp. zn. II. ÚS 577/2018, bod 34).

33. Odôvodnenie napadnutého rozhodnutia je podľa názoru ústavného súdu za hranicou ústavnej udržateľnosti, pretože pri aplikovaní základného práva neprichádza do úvahy jeho zužujúci výklad a ani také interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho arbitrárne (svojvoľné) obmedzenie, či dokonca popretie.

34. Na základe uvedených skutočností ústavný súd konštatuje, že napadnutým rozhodnutím krajského súdu došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru. Rovnaký záver platí aj vo vzťahu k napadnutým uzneseniam okresného súdu, ktoré boli vydané na podklade protiústavného rozhodnutia krajského súdu (bod 1 výroku tohto nálezu).

35. Ústavný súd preto napadnuté rozhodnutia zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie [§ 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. Úlohou krajského súdu bude opätovne konať a rozhodnúť o trovách konania, rešpektujúc právny názor ústavného súdu vyslovený v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

III.

K trovám konania pred ústavným súdom

36. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

37. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) priznal sťažovateľke náhradu trov konania za zastupovanie v dvoch samostatných konaniach neskôr spojených na spoločné konanie. Náhradu trov priznal za štyri úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti

z 18. februára 2019 a príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti zo 17. decembra 2019) v hodnote po 163,33 € vrátane štyroch režijných paušálov v hodnote po 9,80 € a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 (spoločné stanovisko k vyjadreniam krajského súdu a okresného súdu) v hodnote 177 € a režijný paušál v hodnote 10,62 €. Právny zástupca sťažovateľky je platcom dane z pridanej hodnoty, preto bola uvedená suma zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Trovy právneho zastúpenia boli preto priznané v celkovej sume 1 056,17 € (bod 3 výroku tohto nálezu). K náhrade trov konania zaviazal ústavný súd výhradne krajský súd, a to z toho dôvodu, že jeho rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania predstavovalo východiskové rozhodnutie – podklad pre následné rozhodnutia okresného súdu určujúce konkrétnu výšku priznanej náhrady trov konania, kde tieto rozhodnutia majú iba povahu závislých rozhodnutí nadväzujúcich na predmetné podkladové rozhodnutie krajského súdu.

38. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

39. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu